

Observatoriul este de două ori în săptămână, miercuri și sâmbătă.

Pretul

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimis cu post în laintrulu monarchiei pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinătate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Ori-ce inserate, se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu. Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 47.

Sibiu, 10/22 Iunie 1878.

Anulu I.

Charta ethnografica despre Turci'a européna.

Daruiti unu principatu cu unu millionu de suflete acelu ethnografu orientalistu, carele va fi în stare se ve dea una charta, nu de fantasia, ci autentica, colorata dupa nationalitati si limbi din tierile Turciei europene. Tóte cifrele câte s'au vediu pàna acumu publicate în ori-ce limba despre numerulu nationalitatiloru locuitorie în provinciile situate între marea negra, marea adriatica si marea egeica, sunt seau numai arossimative, seau cu totul falsificate. Interese egoistice, politice-nationali, religióse, precumu si barbar'a lege turcesca, sunt totu atâtea cause care au impededatu cá se nu se scia pàna acumu numerulu esactu alu populatiuniloru dupa limbi si nationalitati. Turcii afirmu pàna în timpulu din urma, cá absolut'a majoritate a locuitoriloru din asia numit'a Turci'a européna este musulmana. Bine se insemnamu: musulmana dicu ei, nu turcesca. Grecii din partea loru tienu mortisú, cá în Turci'a européna aru fi 3 milióne de greci. Aci éra se observamu fórté bine chiaru si în interesulu elementulu macedo-romanescu, cá ethnografii grecesci numera la nationalitatea grecésca pe toti acei locuitori ai provinciiloru Turciei europene, caroru patriarhia din Constantinopole le-a impusu episcopi si alti functionari eclesiastici de nationalitate greca, pàna si protopopi, precumu au facutu mai cu tóti macedo-romanii, cu arnautii de religiune grecésca si cu o parte mare de bulgari, éra pàna în 1821 se încercasera a greci cu totul si principatele romanesce, si în adevéru cá în 100 de ani strabatusera de parte. Totu asia facu si serbii, cari 'si întindu dreptulu loru de nationalitate exclusivu serbésca nu numai preste cele done districte ale Serbiei proprie, locuite în majoritate preponderanta de romani pàna cátra Vidinu, ci si prin tienuturile Bulgariei proprie, pe unde din întemplantare serbii se afla în majoritate, pe acolo ei decretédia pe toti locuitorii de serbi, si o facu acésta cu atátu mai usioru, cu câtu limbele acestoru done popóra sunt fórté strinsu rudite un'a cu alt'a, de si se urescu între sine; cá-ci egoismulu bulgarésca si brutalitatea serbésca nu incapu într'o téca. Arnautii (albanesii) din partea loru tienu pàna acumu asia de pucinu la nationalitatea propria, în câtu la multi din ei le este si rusine de ea si se dau de greci. Mai multu: bosniacii si hertie-

govinenii, de si serbi curati, în nici unu casu nu se dau de serbi, ci déca sunt turciti si-i întrebi cá ce suntu, ei iti respundu cá sunt moslimi (musulmani, credintiosi); éra déca sunt crestini, în cele mai multe casuri iti respundu totu cu acelu cuventu: suntemu crestini; si déca i-ai fortia mai departe, ti-arú respunde cá sunt bosniaci, éra cá sunt serbi, nu cutédia se dica, sciendu fórté bene, cá mohamedanii, compatriotii loru urescu din totu sufletulu pe serbi. Totu asia faceau pàna acumu si bulgarii, carii pe unde sunt amestecati cu mohamedani, déca sunt crestini, se numeau pe sene totu numai crestini; éra bulgarii orasieni din localitati mai mari pe unde sunt multi comercianti greci, se dau si ei de greci. Nici cu atátu nu e de ajunsu la bulgari. Evenimentele din urma descoperira sute 'de mii bulgari curati, dara de religiune mohamedani, supranumiti P o m a c i. Pe acestia déca i-întrebi, ce sunteti voi? iti respundu seau cá sunt moslimi, seau Pomaci.

Din tóte acestea se vede nespú'sa dificultate de a se cunósce numerulu nationalitatiloru din Turci'a européna. Si totusi Congresulu european va simti necesitatea imperiósá de a-si castigá în acésta materia date statistice, déca nu esacte, celu pucinu arossimative. În pacea dela San-Stefano s'au adoptatu si aplicatu principiulu de nationalitati si de majoritate nationala, precumu nici nu se potea altumentrea si precumu trebuie se se întempele de aci înainte pretotindeni. Popórale din Turci'a européna, cu exceptiune de turci, se tienu acuma cu tóte braciade de acestu principiu, cu atátu mai vertosu, cá de ani 22 încóce 'lu-vedu aplicatu în câte-va staturi europene si sanctionatu atátu prin tractate cumu este celu dela Parisu în 1856, câtu si prin sabia, cá în Itali'a si chiaru cá în Germani'a, unde unitatea Germaniei se proclamá si realisá pe temeulu nationalitatiei si totu pe acestu temeiu se rapira dela Franci'a provinciile Alsati'a si Lotaringi'a.

„Die Presse“ dela Vien'a Nr. 159 ne asigura prin pén'a dlui de Gyurkovics, carele a studiatu cestiunea din fundamentu, cá tóte datele statistice publicate pàna acumu în diverse limbi despre Turci'a européna sunt cu atátu mai nesigure, cá chiaru statisticii europeni, francesi, germani etc., de altmintrea impartiali, vóndu a scóte la lumina numerulu populatiuniloru dupa nationalitati, s'au

insielatu fórté reu, din cauza cá nici-unii din statisticii straini n'au cunoscutu nici limbele, dialectele si datinele aceluor popora, nici infricosiat'a confusiune de idei ce domina între ele asupr'a religiunei si nationalitatiei, prin urmare densii au orbecatu dintr'o eróre într'alt'a. Asia de es. déca au mersu între arnauti si au întrebatu cá în cutare districtu ce limba de ómeni locuesce, i s'au respunsu cá greci, precumu vediarámu mai în susu. Totu asemenea au patit'o si pe la orasiile locuite de macedo-romani, unde vorbindu cu archimandritulu, cu pop'a, séu cu negociatoriulu din locu, i s'au respunsu cá acolo siedu greci. De aici vene, cá chiaru în conferenti'a tienuta la Constantinopole în Decembre 1876, diplomatii adunati acolo luandu a mana chart'a ethnografica prezentata loru de generalulu Ignatieff, stetera la mirare si cu exceptiune de diplomatii austriaci, ceialalti nu poteau se creda între altele, cá bulgarii se întendu cu locuientele loru dela Dunare tocma pàna în muntii Rodope.

D. Gyurkovics sustiene, cá numai unii consuli austriaci, cá dd. Vasics si Kutschera, carii au petrecutu mai multi ani în tierile turcesce si cunoscu limbele aceluor poporatiuni, au fostu în stare se adune date statistice mai apropiate de adevéru. Dara mai multu de câtu toti au facutu dupa dsa fostulu consulu Carolu Sachs, carele a petrecutu 17 ani în acele tieri si trece de celu mai bunu cunosculatoru alu tieriloru turcesce, întru atátu, câtu dsa avú curagiulu de a constrú una charta colorata nu numai dupa nationalitati, ci si dupa confesiuni. Acea charta se tiparesce tocma acumu în Vien'a cu spesele societatiei geografice, si se recomanda tuturoru celoru interesati la deslegarea cestiunei orientale.

Considerata din punctu-de vedere ethnograficu si confessionale-religiósu, nici acésta charta nu póte se fia perfecta, ceea ce nu pretinde nici dn. Sachs, ea inse va fi multu mai apropiata de adevérat'a stare a lucrurilor, decâtu tóte câte s'au vediu pàna acumu publicate din tierile turcesce. Dara déca dn. Gyurkoviciu sustiene cá în Bulgari'a danubiana nu s'ar afla nici-unu pitioru de romanu (valachi), atúnçi dsa necumu se fia caletoritu vreedata pe malulu dreptu alu Dunarei din districtulu Vidinului pàna la Isacea si Tulcea spre Gurile Dunarei, dara nici nu a cititu nimicu în viéti'a sa despre acelea regiuni, nici limb'a romanésca nu o

Foisiór'a „Observatoriului“.

O victima incoronata.

Schitia istorica.

(Continuare si fine).

Carier'a cea noua a fúicei imperiale 'si luá unu inceputu stralucitu. Primirea ei dela fruntariile Franciei si pàna în capitala éra o lunga serie de triumfuri si omagie. „Dauphin'a nóstra“ „angerulu“ „frumós'a Mari'a“ acestea érau strigarile de entusiasmu si bucuria. Strassburg! Serviciu divinú în catedrala! înaintea portalului acestui templu maretu si monumentalu, clerulu în pontificalibus astépta pe viitórea suverana. Candu se se dea josu din trasura, unu barbatu frumosu si binecrescutu 'i întinde man'a. Acestu barbatu în ornatu pretiosu si somptuosu este Louis de Rohan, actualulu coadjutoru, éra mai tardiu cardinalu, nefericitulu si fatalulu barbatu, care avea se jóce unu rolú atátu de tristú în dram'a ce în analele aceluor tempuri este cunoscuta sub numele „Istori'a colierului.“

În fine Mari'a Antoinett'a ajunge la Parisu. Alaturi cu viitóriu ei barbatu o primesce betranulu rege Ludovicu XV. Copil'a pura si virginala se simte imbraciosiata de barbatulu acela, ale carui viciuri voru cauza caderea dinastiei sale. Acestu rege coruptu se simpte rusnatu în faci'a innocentiei Mariei Antoinettei, dara cu tóte acestea elu permite maitressei sale, contesei Dubarry, ca se siedia la aceeași mésa cu fiic'a Mariei Teresiei.

Pavilonulu în care fu installata nor'a regelui este acoperitu cu tapete. Contemplandu tablourile aceluor tapete, mirés'a se simte infiórata. Acele tablouri representá: pe Iason, Creus'a si pe Mede'a, prototipurile casatoriiloru nefericite, dupa aceea urmédia uciderea copiiloru din Ierusalimu si de asupra acestora Furiile într'unu caru trasu de balauri. Acestea sunt imaginile ce salutá pe Mari'a Antoinett'a în camer'a ei nuptiala.

Sosirea ei în Parisu fu celebrata cu o multime de serbatori pompóse. Între altele s'a datu si unu spectacolu artificiosu. Din caus'a relei arangeri se nasce unu tumultu mare, în urm'a caruia remanu pe locu mai multe sute de cadavre strivite si calcate de copitele cailoru spariati. Déjá reutatea esplotédia întemplantarea acésta si se audia satire asupra dauphinei. Contrarii Mariei Antoinettei incepu a 'si desvolta activitatea loru, pentru ca virtutea, innocentia si frumseti'a au în totu loculu si în totu-deauna contrari. Cei mai periculosi se afla chiaru în sinulu noúei sale familii. Intrigele se tiesu pe sub ascunsu. Ori ce pasu alu dauphinei este falsu interpretatu. Zimbirea ei se tacsédia cá frivolitate, bine-facerile cá fatiaria si glumele ei cá obscenitati. Déca ea vorbesce mai familiaru cu vre-unu cavaleru, indatu se presupune cá întretiene cu elu relatiuni culpabili; déca din contra se arata rezervata, este stigmatizata de orgoliósá. Ea nu mai este numita „frumós'a dauphina“ ci „rosi'a“ asia o au botediatu dómn'a Dubarry.

În fine betranulu rege móre. Junii domnitori se urca pe tronu si contrarii loru se inmultiescu totu mai multu. Coron'a pe care 'si-o pune regele la Rheims pe capu, lasa unu cercu rosu pe fruntea lui. „Ea me stringe,“ dice regele cu nerabdare. Regin'a Mari'a Antoinetta ingalbinesce. „Noi suntemu prea tineri pentru cá se gubernamú. Rogati-ve pentru nefericitii vostri copii,“ serie ea Mariei Teresiei.

Si întru adevéru acea coróná stringea. Cu greutatea ei se aruncá nefericirea asupra familiei regale asemenea unoru talasuri (valuri) turbate. Deficitulu în finantiele statului, fómetea, autoritatea regala sdruncinata si subminata, frivolitatea claseloru mai inalte, casatori'a lui Figaro,* istori'a colierului, adunarea notabililoru, Mirabeau, luarea cu asaltu a Bastilei. Ceriulu se innuorédia totu mai multu. Atacurile în contra persónei

* Renumit'a piesa teatrala a lui Beaumarchais, despre care Napoleone I pe atúnçi simplu lieutenant de artileria, au disu ca: „Ea este revolutiunea déjá în actiune.“

reginei ajungu a fi totu mai dese. Ea acuma nu mai este numita „frumós'a dauphina,“ „angerulu,“ ci „dómn'a Veto,“ „brutaresa“ séu „l'Autrichienne!“ Ea este singura în streinetate, fara nici-unu ajutoriu. Mam'a iubita si nobilulu frate Iosifu au muritu. Aderentii ei din di în di scadu totu mai multu. Revolutiunea se întaresce si ocupa terenu. Încercarea de a fugi din Parisu este dejucata. De aci înainte ori ce bariera a caditu. Resiedinti'a regala este luata cu asaltu. Nefericitii sunt dusi înaintea tribunalului adunarei nationale, inchisi mai antaiu în Conciergerie, dupa aceea în turnulu templului, si de aci pe esiafodu.

Mari'a Antoinett'a au trecut prin tóte suferintiele, prin cele mai mari suferintie pe care numai le póte încerca unu muritoriu. Ea au desecatú paharulu de pelinu pàna la ultim'a picatura.

„Ce fericire! ce marire! Ce viitoriu!“ acestea fusesera exclamarile de bucuria ale curteniloru, candu 'i se atarnese la pieptu portretulu dauphinului Franciei. Si acumu?

Mari'a Antoinett'a se dedase a'si lua adio dela mam'a ei, dela fericire, dela gloria, dela sociulu ei, dela copii ei si dela viatia. Din tóte cea din urma 'i a fostu fara indoiala si cea mai usióra.

„Remaneti sanetosi, copii mei. Eu me ducu la tatalu vostru!“ Acestea au fostu ultimele cuvente ale acestei nefericite regine, care nici-odata nu au fostu mai mare si mai subluma, decâtu candu se sui pe esiafodu, unde ferulu guilotinei avea se 'i curme viati'a pentru totu-deauna.

În sér'a de 17 Aprile 1770 marchisulu de Durfort ambasadorulu extraordinariu alu Franciei inmanuase archiducesei Mari'a Antoinett'a o scrisóre. Éra declaratiunea de amoru a dauphinului, conceputa în terminii cei mai incantatori. Douedeci si trei de ani mai tardiu în sér'a de 16 Octomvrie 1793 unu omu de unu esterioru uritosu si antipaticu, cu o caciula frigiana pe capu

cunósce de locu. Apoi asia nici nu facemu, nici nu coregemu charte ethnografice.

O voce seriósá in ór'a suprema càtra clerurile romane si fruntasii poporului romanu in caus'a instructiunei popularie.

De unu archipresbiteru.
Budapesta 1878. (8-vo micu pagina 46.)
(Urmare.)

IV. Cine are chiamarea si chiaru dato-rinti'a d'a se ingrigí de cultur'a poporului nostru?

Dupa ce in cele de susu amu aretatu, cumu strainii numai prin cultur'a, respective calificatiunea superióra primeza si intrecu pre ai nostri, este naturalu se ne intrebamu: cine, si in ce modu au cultivatu si calificatu astfelu pre acei straini? Trebue se ni-o punemu acésta intrebare cu atátu mai vertosu, pentru ca se vedemu, nu cumva amu poté si noi, totu pe calea aceea, prein aceiasi factori midilocí cultur'a poporului nostru.

Daca sub strainii, ce pe la orasie in comerciu si industria, éra pe la sate prin felu de felu de specule si intreprinderi, si acuma chiaru si printr'o agricultura mai dibace si rationala au intrecutu si strivitu pre ai nostri — vomu intielege, cumu diseiu mai susu, pre aceia cari din alte parti au ajunsu nu de multu intre noi, si cari de aici dela noi incepu a se strecurá totu mai de parte spre Orientu, catra Romani'a etc., unde li se oferu terene mai bogate de concurentia, daca dar sub acei straini vomu intielege pre acei'a, cari camu de o potruva intrecu si lasa inderetru si pre compatriotii nostri magiari, si daca vomu considerá cà statulu chiaru astadi intru nimic'a nu-i favorizeza pre acei straini, atunci ne vomu convinge, ca toti acei'a si-au cascigatu cultur'a numai dela bisericile resp. confessiunile loru, prin preotii si invetiatorii loru. Germanii catholici 'si-au cultur'a loru dela biseric'a loru catholica; protestantii dela biseric'a protestanta, israelitii dela institutiunile loru evreesce, si asia mai departe. Standu astu-feliu lucrulu, se nasce acea intrebare: daca bisericile si institutiunile bisericesci susu atinse, cari nici au fostu, nici ca suntu pàna astadi atátu de constitutionalu, ca ale nóstre cele romanesci, daca acelea au potutu dá o cultura superióra credintiosiloru loru, óre bisericile nóstre romane, cari vérsa cateva milióne pe amu pentru sustienerea a vre-o 3000 de preoti, si totu atátu invetiatori, a càtorva gimnasie, a dóue Metropolie si cinci Episcopii cu Consistorie, Sinode si Congrese, — óre dicu aceste biserice se nu pota dá credintiosiloru loru cultur'a receruta de vocea timpului, ca o conditiune sine qua non a sustienerei si bunastarii loru?

Eu marturisescu, cà de si amu in vedere avantajulu inceperei multu mai timpurie la altii, inceperei pre atunci, pre candu la noi se dormiá somnulu sclaviei, atátu acelei politice, càtu si a celei nationale si chiaru bisericesci, totusi fara tóta indoél'a mi-amu respunsu la acésta intrebare cu — „da“, si mi-amu respunsu astu-feliu, pentru cà amu convingerea, ca si bisericile nóstre potu cultivá ca si ori cari altele, de nu chiaru mai bine pe credintiosii loru; mi-amu respunsu asia, si pentru cà amu convingerea, cumca acésta este cea mai propria seu

dete cassariulu dela comitetulu pentru salutea publica o chartia. Acésta era o nota, care coprindea:

Spese

pentru inmormentarea persóneloru condamate la mórte prin tribunalulu revolutionariu.

In 1 Oct. etc. etc.

(Urmédia numele celor giulotinati impreuna cu spesele loru.)

In 16 Oct.

Veduv'a Capet (Mari'a Antoinett'a).

Pentru sicriiu 6 libre
Pentru grópa si lucratori 25 libre

Ioly,
ingropatoriulu dela Madelaine,
de la ville l'Evêque.

De desubt era scrisu:

Doue sute sieidieci si patru libre suntu a se plati ingropatoriulu de la Madelaine, cetatiénulu Ioly, pentru spesele avute si cá remuneratiune, din cass'a nationala.

Anulu II alu republicei.

Herman,
presiedinte.

Acesta au fostu sffirsitulu Mariei Antoinettei „victima incoronata“ a unei politice gresite si egoiste.

Ieronimu G. Baritiu.

naturala chiamare a loru, tocmai pentru supremulu scopu alu loru, pentru fericirea vremelnica si vecinica a credintiosiloru loru! Totdeuna mi s'a parutu fórte chiaru, cà daca nu voru cultivá bisericile nóstre pre ai nostri, n'are cine altulu se-i cultiveze corespundietoria firei loru, trebuinteloru loru si ale timpului.

Destulu dara ca se fie aci constatatu: cà, daca Germanulu si Israelitulu, cari in tóte facu cea mai mare concurentia aloru nostri, suntu astadi superiori in cultura, meritulu este in prim'a linia alu bisericeloru loru; si daca bisericile nóstre romane in directiunea acésta, pàna acumu n'au satisfacutu lipsei comune, mai au si motivu de scusa, cà pàna de curendu au fostu supuse altoru ierarhii straine, si mai tóta straduinti'a clerurilor nationale se concentrá in lupt'a pentru emancipare; dar astadi, dupace acele pedece s'au delaturatu si ele au devenitu stapanu puteriloru si activitatei loru, nemicu nu le mai póte scusa, daca nu-si voru pricepe chiamarea si impliní detorinti'a.

Din tóte acestea pare-mi-se cà se invederéza dóue adevéuri, unulu: cà cultur'a poporului nostru a ajunsu a fi pentru elu cestiune de vietia; altulu: cà detori'a si chiamarea bisericiloru nóstre romane este a se ingrigí de cultur'a filoru si credintiosiloru loru.

Eu inse mergu mai departe si dicu, cà tocmai de n'ar fi séu de s'ar poté trage la indoieía chiamarea bisericiei d'a cultivá pre credintiosii sei, bisericile nóstre aru trebui se o faca din motivulu propriei loru conservari. Dupa ce fiii acestoru bisericie, fara de cultura se sfarima si risipescu totu mai tare, este invederatu cà, ruinandu-se si perindu credintiosii, se ruinéza si trebue se péra insasi biseric'a; càci biseric'a fara credintiosi nu se póte nici cugetá, necumu sustiené! Urméza, cà cultivarea poporului romanu a ajunsu a fi o cestiune de existinta si pentru bisericile romane!

Dar mai este unu altu motivu, totu atátu de ponderosu, care reclama la bisericile romane seriosu — cultivarea credintiosiloru loru. Se scie cà statulu voindu si elu a avé cetatieni culti, cari se póta tiené concurentia cu cetatienii altoru state, si anume cari se fia in stare a produce si castigá mai multu spre sustienerea statului, a introdusu prin lege instructiunea deobligatoria pentru toti cetatienii sei, fara osebire de limba si confessiune. Spre scopulu acest'a statulu a introdusu sistem'a de scóle comunali si de statu, scóle fara caracteru confessionalu. Statulu inse prin lege permite si bisericeloru din patria se tina scóle confessionali, in cari se se invetie despre Ddieu si legea lui — tóte câte voru aflá de bine mai marii bisericeloru; dar statulu cere, ca atari scóle confessionali se corespunda intru tóte legii de instructiune (art. 38. din anulu 1868), éra pentru casulu candu scólele confessionale n'ar corespunde, statulu si-a pastratu dreptulu de a le inchide si a le inlocuí prin scóle comunali.

Pre candu statulu, purcediendu din principiulu de a cultivá pe toti cetatienii sei, pentru trebuintele sale, fara privire la limba si confessiune, a enunciatu ca, la scólele comunali se potu aplicá invetiatori de ori ce limba si confessiune; bisericile nóstre d'alta parte, voindu a cresce nu numai cetatieni, si crestini buni, dupa invetiatur'a Mantuitorului, au enunciatu cà, la scólele confessionali se potu aplicá numai invetiatorii de legea poporului, adeca de confessiunea aceea, la care apartiene scól'a.

Astu-feliu imbuna-óra, biseric'a gr. resariténa voindu a cresce din credintiosii ei nu numai cetatieni buni, dar si crestini resariteni adevéati, ca o biseric'a nationala aplica la scólele sale de invetiatori numai romani ortodocsi; totu asia si biseric'a greco-catholica aplica romani greco-catholici. Va se dica, pre candu bisericile nóstre aplica de invetiatori la scólele loru confessionali numai romani de un'a séu cealalta marturisire, de care se tiene scól'a, pre atunci statulu aplica la scólele comunali, fia aceea macaru si numai cu copii de ai nostri, invetiatori de ori-ce confessiune si nationalitate, numai se fie cetatieni buni, dupa ideea statului, cari se crésca din elevi cetatieni buni, dupa aceeasi idee, precumu audímu, cà s'a intemplat si s'a urmatu la scólele comunale, infintiate nu de multu pentru ai nostri, in valea Hatiegului, unde unii invetiatori aplicati in comune curatu romane, nu cunoscu limb'a romana nici macar intr'atát'a, càtu se se póta intielege cu scolarii si parintii loru, cari fiindu tierani romani simpli, nu sciu alta limba.

Daca intre astfelu de imprejurari bisericile romane n'ar ingrigi ele de crescerea filoru loru prin scóle confessionali romane, ci ar lasá se-i crésca statulu prin scóle comunali cu invetiatori de alta limba si confessiune, apoi 'si-póte inchipuí ori

cine, cà ce crestini ortodocsi, séu greco-catholici, si ce romani au se esa din asemeina cresce! Nu va trebuí vre-o calculatiune grea, ca se afle cineva, in càtu timpu voru remanea ambe bisericile nóstre fara de credintiosi, ziduri pustie, si dara insasi romanimea o legenda trista in pamentulu strabanu!

(Va urmá.)

Transilvani'a.

Sibiiu, 21. Jun. Vice presiedintele Asociatiunei Transilvane indata ce a auditu de triumfulu Dlui V. Alesandri la Montpellier, a convocatu comitetulu asociatiunei in siedintia estraordinaria; de unde acésta corporatiune, mandra de triumfele, ce romanii au facutu si facu nu numai cu spad'a, ci si cu dulcea si eroic'a loru lira, au indreptatu Dlui V. Alesandri urmatori'a felicitare:

Domniei Sale Dlui Vasile Alesandri
Gara - Mircesci.

Comitetulu Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu cu viua placere se folosese de ocaziunea, in carea Societatea limbeloru romane Te-a distinsu pentru Canteculu ginteii latine, dandu-Ti coron'a de lauri a poetiloru latini — a-Ti-adeuce si din partea sa felicitarele cele mai calduróse.

Negresitu cà nu acestu cantecu este singurulu meritu literariu, pentru care Romanii Te saluta; lucrurile ce ai datu in trecutu, suntu multe si de o valóre neperitoria pentru noi Romanii in specialu si pentru latiniate in generalu.

Déca Te salutamu si Te felicitamu cu asta ocaziune, este cà pre langa meritele literarie din trecutu chiaru acumu prin oper'a premiata ai pusu la inaltime inaintea ginteii latine, si potemu dice, a lumii intregi onórea si glori'a natiunei romane, sentinella perpetua a civilizatiunei la portile orientului.

Primiti Domnule admiratiunea si profunda noastra stima ce ve pastramu.

Comitetulu Asociatiunei transilvane.

Sibiiu 3. Juniu, 1878. Jacobu Bologa, vice-presiedinte. G. Baritiu I. secretariu. Dr. Jos. Hodosiu II. secretariu.

Dlu. V. Alesandri a respunsu precumu urmeza:
Domnule Vice-Presiedinte!

Me simtiu multu onoratu de adress'a de felicitare ce amu primitu din partea comitetulu asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, si ve rogu se binevoiti a fi pre langa Dnii membrii acelu comitetu interpretele simtiriloru mele de gratitudine. A fi poetu este unu avantaju personalu, a fi inse apretiatu intre connationalii sei, este o favóre a sórtei, pe care sciu a o apretiui cu legitima mandria.

Primiti, Dle vice-presiedinte asigurarea consideratiunei mele celei mai dinstinse.

V. Alesandri.

Esamenele de véra au inceputu si se continua pe la tote scólele mari si mici din tóta tier'a, de pe la cetati, orasie si comune rurale mai considerabili. Dela mai multe institute publice mergu invitatiuni la parinti, tutori si la toti amicii scóleloru si ai culturei, cà se cercetedie esamenele, se se convinga in persóna de progresele ce va fi facutu tenerimea de ambele sexe in cursulu anului. Este in adevéru fórte necesariu, cà toti càti potu, se nu 'si pregete a merge la esamene. Causele suntu invederate, n'au trebuintia de a fi repetite si la loculu acesta. Aéstá comuna urbana, Sibiiulu, este unu din cele mai bogate de scóle bune, mari, midulocii si mici, in tóta Ungari'a si Transilvani'a, la care invetia multime de tenerime romanésca, anume pe la scólele sasesci gimnasiali, reali, industriali, de fetitie (cu 7 classe), la gimnasiulu de statu, la scólele militare, unde se inbuldiescu tenerii nostrii, apoi la scólele de fetitie romano-catholice de la monastirea Ursulineloru si dela cea noua a Misericordiane-loru, unde inca invetia, precumu ni se spune, fetitie de romani. Romanesci curate suntu pe langa institutulu archidiecesanu pedagogicu si theologicu, trei scóle parochiali si scól'a mica de fetisióra, adeca cea subventionata de càtra reuniunea femeiloru romane din Brasiovu. Asia aici este pentru oricine ocaziune larga de a cerceta esaemne de diverse cathogorii. Numai la academi'a juridica vei afla abia a diecea parte de junimea romanésca din càta frequentá sub regimulu austriacu. Inainte cu 10 si cu 15 ani vedeai in acea academi'a câte 60 pàna la 80 de studenti romani, éra astadi abia se mai afla càtu 9—10. Causele acestei mari diferentie suntu la lumin'a dilei. Las' cà prelegerile in limb'a magiara au gonitu pe multime de teneri romani la Bucuresci si pe la Vien'a, dara loru li s'au inchisu cele mai multe cariere la servitiulu statului si alu municipieloru; inse chiaru se nu se fia inchisu,

inaintarea lor e impreunata cu dificultati, de a caroru natura nu isi pote face idea nici-unu europénu, déca nu va veni la faci'a locului, cá se le cunoşca cumu se dice, prin autopsia, se le audia, védia si pipaia in persóna. Ací ar fi locul de a mai vorbi odata in viétia si despre una academia romanescă de drepturi, cestiunea inse este neasemenatu mai importanta, decâtu se suferu a fi tractata numai asia, en passant.

Totu asia merita cea mai de aprópe grija ide'a infintiarei unei scóle pedagogice femeiesci, relevata de dn. cav. Ioanu Puscariu in sinodulu archidiecesanu de deunadi. A fostu si pàna acumu unulu din defectele si totuodata eróre capitale a natiunei romane si anume a clerurilor, cà unde pentru sexulu barbatescu s'au infintiati institute pedagogice in doue archidiecece si câteva diecese, pentru sexulu femeiescu nu s'a facutu nimicu in respectulu acesta. Voimu se avemu scóle de fetitie, ne lipsescu inse cu totulu profesórele demne de numele acesta, pentru-cà ne lipsescu unu institutu pedagogicu femeiescu. Precumu audimu, unele fetisore de romanu frequenta scól'a pedagogica magiara si invétia bine; dara unele cá acelea nu mai potu fi apte de profesóre la scóle curatu romanesci, cà-ci pe langa ce sbeu óresicare despretiu càtra totu ce este romanescu, apoi uita si limb'a materna, éra din productele literaturii romanesce nu cunoscu mai nimicu. Cine a vedutu si vede progressele surprindietórie ce le-a facutu Romani'a de 16 ani incóce in educatiunea si instructiunea sexulu femeiescu, nu póte se nu i se faca mila de fetisórele nóstre de dincóce, care dupace invétia abia a citi ceva in vreo scolisióra parochiale romanescă, nu mai are unde se 'si continue invetiatu'r'a in limb'a sa nationale, ci séu remane acasa, séu cà parintii o dau undeva la vreo scóla magiara ori nemtiésca pe càtiva ani, si platescu grosu, cá se póta fi magiarisate séu germanisate, déca nu in limba, de siguru inse in apucaturi, in datine, in sentimente. In Romani'a se afla mai multe institute pedagogice femeiesci, bune, in care intra fetitiile dupace absolvu alte cinci clase inferiori. Multime de profesóre au esitu si esu neincetatu din acelea pedagogii, spre a se applica pe la tóte scólele fetesce din tíera si — totuodata a se marita, dupace trecu de 18 ani. Institutiune buna si intielepta este acésta, care a si inceputu se aiba influentie salutarie asupra familiilor si se reformeie societatea. Se avemu si noi aici macaru unu institutu pedagogicu de fetitie.

Iu vomu avea? Candu? Nu se scie. Pàna atunci inse amu potea se avemu altu-ceva: Celu pucinu unu asia numitu pensionatu de fetitie, in care se li se dea educatiune in fric'a lui Ddieu, totuodata inse si romanescă, sub conducerea unoru persóne inaintate in ani si — casatorite. In cursulu acestui anu s'a ventilatu acésta idea aici de repetite-ori in cercuri familiare mai mici. Toti si tóte au recunoscutu necesitatea imperiósă de a deschide parintiloru ocaziune, cá se 'si póta da pe ficele lor in cursu de 2—3 ani la cetate asia, cá pe langa ce aru frequenta vreo scóla publica, spre a invetia si vreo alta limba, inlainturulu pensionatulu romanescu, pe langa deprindere in lucrarile de casa si bucataria, se 'si ia si educatiune romanescă si se fia initiate in producte de a le literaturii nóstre, acomodate sexulu femeiescu si etatiei.

Ne folosimu de acésta ocaziune spre a roga pe parintii de familia din afara, carii au fice, cá se binevocésca a'si descoperi si ddloru càtra acésta redactiune prin scrisori private, deocamdata numai in principiu, opiniunea relativa la unu pensionatu romanescu de fetitie, ce ar fi a se infintia in Sibiu. Dupa aceea voru urma comunicari a supra detaliurilor.

Dela congresulu europénu.

Miercuri in 19 Iuniu se tienù a trei'a siedintia, cu care ocaziune se decretà din nou observarea mai rigorósă a secretelor congresului. Se pare totusi, cá acésta rigóre stricta se reduce mai multu numai la casuri grele de diferentia intre membrii si la conclusele care se voru luá in unanimitate, éra a numi simplu cestiunea ori cestiunile puse in cutare siedintia in desbatare, nu se tiene de secretu. Asia de es. atátu se scie pozitivu, cá prim'a siedintia s'a trecut mai multu numai cu salutari, presentarea plenipotentiloru, alegerea presidentelului, constituirea biroului (secretariatulu), ficsarea dilei pentru siedintia a dou'a, totu lucruri, la care nu incapu nici-unu secretu. Din a dou'a siedintia de luni se scie numai atáta, cá s'a deschisu desbateru generale, in care celu dintaiu oratoru a fostu generalulu Siuvalov, care fóra a fi oratoru de cei elocenti, a vorbitu aprópe 1 óra, inse cu multa claritate, precisiune si moderatiune, facându precumu se dice, istoriculu

evenimentelor mai alesu dela Dec. 1866 incóce si aratandu, cá facia cu portarea cea trifusia si respingátória a Portiei otomane, Russiei nu'i mai remasese altu midiolocu decâtu trecerea Dunarei; cá inse chiaru dupace ocupase cetatea Ternov'a, cabinetulu de St. Petersburg o: inbiiese pe Sultanulu cu pace pe langa conditiuni multu mai favorabili decâtu cele dela St. Stefano; éra dupa primele batalii dela Plevna i s'a oferitu din nou pacea, turcii inse de ambe-ori o respinsera. In fine Siuvalov asigură, cá Russi'a nici-odata nu a voit u si nu voiesce nici acumu se ocupe teritoriu din Turci'a européna. Lui Siuvalov ii respunde din partea Angliei ministrulu de esterne Salisbury intr'unu discursu brilliantu, combatendu scopurile Russiei. In fine vorbi si comitele Andrassy asupra unoru cestiuni despre care se spune numai atáta, cá ar fi din cele mai delicate, tocma pentru aceea inse strinsu secrete (cumu aru fi de es. cestiunea nationalitatiloru si a staturiloru nationali, propagarea ideiloru democratice si nationali, amerintiarea tronuriloru, agitatiunile politice si nationali de acasa etc.). Asupra Bulgariei s'au vorbitu mai multe; dara nimeni nu cutédia se afirme, cá in cele trei siedintie se se fia luat asupra vreunei cestiuni conclusu definitivu si — unanimu.

Ceea ce se mai póte dice despre congresu cu destula probabilitate este, cá incercarile de apropiere facute in conferentiele private intre plenipotentii austro-unguresci si russesci pàna in 20 Iuniu n'au avutu nici-unu resultatu doritu, de si diariiele magiare voiescu a sci contrariulu. De aceea nu ne vomu mira, déca vomu audi totu mai multe despre continuarea mobilsarei. Ori-care alte sciri telegrafice venite de trei dile incóce, le declara diariiele cele mai serióse din Vien'a de fabule, ba chiaru de insielatiuni si de nimicuri (Firlanz, dice die „Presse“).

Dara tóte cá tóte, se nu credeti nimicu din câte se scornescu despre delegatii Romaniei, dusi la Berolinu, ci in locu de aceea se rogati pe D-dieu cá se le ajute. Au mai mersu si alti romani si bunii patrioti la Berolinu; delegatii prin urmare nu sunt singuri. In 19 Iuniu dandu-se una serata stralucita si pompósa la marele ambasadoru austr. ung. comitele Károlyi, in onórea membriloru congresului, la aceea fusera invitati si dd. reprezentanti ai Greciei, Romaniei, Serbiei si Muntenegrului. Cei ce sciu ce insémna a fi invitati in societatea diplomatiloru europenij de rangulu antaiu, voru apretia usioru positiunea in care se afla in momentele de facia delegatii Romaniei la Berolinu.

Monarchi'a austro-unguresca.

Noulu dualismu se aprópia càtra finitu; dara cu ce urgia! In siedintia din 15 Iuniu a casei deputatiloru din Vien'a br. Hackelberg rapitu de mania, insultà pe opositiune. Dupa siedintia trei membrii collegi Foregger, Seidel, Heilberg trimitu insultatoriulu collegu dintr'odata trei cartele, prin care'lu provóca fiacare la duellu. In urmatóri'a di se aduna secundantii br. Walterskirchen, Plener, c. Kálnoky, br. Splényi, se consulta, incerca pace; scandalulu cresce, strabate pàna susu; in fine br. Hackelberg recunósce cá a insultatu si isi cere scusele sale. — In cas'a deputatiloru din la 17 Iuniu scandale si mai mari. Br. Orban Balázs insulta pe ministrii de tradatori. Németh Albert numesce acésta sisthema „diabolica.“ Mocsary insulta pe austriaci de „banditi.“ Simonyi Ern. amerintia cu sabia si cu revolveru si injura noulu contractu in modu brutale. In siedintia din 18 si 19 se sculara com. Lonyay si betranulu Somsich cu mare mania contra ministriloru din caus'a celoru 80 de milióne. Presidentele Ghiezy abia mai póte tiené ordinea. Rele simptome.

Alaturea cu acestea P. Naplo din aceea si di scie se vorbésca in primulul seu totu numai de tradare, de tirania, de confiscarea drepturiloru.

Romania.

Romanii si Bulgarii. „Observatoriulu“ reflectase indata dupa publicarea preliminariloru dela St. Stefano la nouele relatiuni internationale care au se se incépa si desvólte in viitoriu intre statulu Romaniei si intre noulu statu bulgarescu.*) Dara in Romani'a se afla multi, carii judeca lucrurile cu totulu altmentrea. Ei n'au nici-o incredere in spiritulu si asia numitele simphathii bulgaresci, nu dau nimicu pe vechile relatiuni politice si religiósse dintre romani si bulgari, si citandu esemple numerósse despre portarea scárnava a mai multoru bulgari locuitori in Romani'a, scapati de iataganu, inbogatiti si ingrasiati acilea, punu totu-odata mare temeiu pe amerintiarile unoru bulgari, facute romaniloru prin diarie, inse numai de 14 luni incóce, de candu adeca au venitu trupele rusesci in tierile acestea; cà-ci in adeveru numai dela Aprile 1877 incóce càtiva bulgari avura impertinenti'a se dica romaniloru: „Acésta tíera, pe care o numiti voi Romani'a, éra noi Valachi'a, este tocma pre atáta a nóstră, câtu si a vóstră.“ Bulgarii inse au in acestu punctu óresi-care dreptate, si éca cumu. Dela 1823 de candu cei jurati pe mormentulu lui Tudoru ucisu de greci la Golesci au gonitu domniile grecesce din Moldov'a si Munteni'a si s'au restauratu cele romanesci nationali, bulgarii immigrati, carii pàna atunci invetia grecesce si se dá de greci, intórsera jocu, incepura se invetie romanesc; éra dupa ce pe la 1830 se restaurà Greci'a cá regatu si

*) A se vedé Nrii. 22, 23, 24, etc.

multi greci trecura din tierile romanesci in noulu statu, bulgarii sciura a se folosi de impregiurari asia de bine, in câtu pe langa ce pusera man'a pe o parte fórté considerabile a comerçului, la care romanii nu se aplicá, se aruncara totuodata pe functiuni de statu cu lacomia si rapacitate prea demna de grecii din Fanaru. S'a constatatu inca din dilele Domniloru Dim. B. Stirbeiu si Gregorie Ghica, éra mai virtosu sub Alesandru Joanu I. Cusa, cá la clasea cunoscuta in Romani'a sub nume de Ciocoi (in Ardealu Ciorogari, deregatori si boieranasi mici, dara cu atátu mai rapaci si nerusinati) contingentulu celu mai mai mare nu'lu mai dau grecii straini, ci bulgarii. Dara din acei ciocoi multi s'au sciutu inaltia pàna la functiunile cele mai inalte in statu, altii éra si s'au acaparatu de scóle, de literatura si de una parte a diaristiceii romanesci. Din acésta petrunderu a elementulu bulgarescu pintre celu romanescu se esplica asta di in Romani'a mai multe fenomene, in mersulu politiceii, in lupt'a partideloru, in intrigele cu muscalii, chiaru si acésta reactiune in scrierea limbei, adeca slavizarea ei din tóte poterile. Unde nici n'ai visa, dai de bulgari, fóra cá se'i cunoscu, din causa cá ei au ingrijitu a lapeda pe off, pe iciu, viciu din cód'a numelor si a'si acatia pe escu, anu, énu. Altii éra si s'au genatu intru nimicu a'si scrie numele si connumele intregu bulgarescu. Acestia merita lauda, cá incai scii cu cine ai a face. In totu casulu inse este fórté uritu dela bulgari, cá acuma, dupace se vedu si ei inaltiatu pe copaciulu de porumbelu, se se arate asia nemultiamitori càtra ospitalitatea romanescă, si este adeverata tradare, a intriga chiaru ei, de aci din Romani'a, in diarie romanesci, in cestiunea Basarabiei si contra gubernului. Din multele publicatiuni vediute pàna acuma despre portarea bulgariloru, noue ni se recomandà inadinsu cá se reproducemu epistóla unui domnu oficiariu, esita in Resboiulu Nr. 310. Aceea suna:

Domnule Redactore. In diariulu Domniei-Vóstre din 24 curentu, ati publicatu plângerea unui domnu bulgaru, anume Ivanov. Permitted-mi, ve rogu, a ve spune impresia ce mi-a produsu scrisórea D-lui. Servindu-me chiaru de cuvintele sale, ca dupa stilu se cunoşce gradulu culturai ficarui omu, potu sa ve asigură ca gradulu culturai ce posedu autorulu nu e cu multu d'asupr'a lui Zero, de óre-ce intrég'a scrisóre nu este de câtu o amestecatura disgratiósă de injuriile: „Ciobanu, natura de ciobanu, maniera ciobanesca“ etc. etc. — Daca apoi, D. Ivanov nu ve permite dvóstra (!) se numiti campani'a din Bulgaria ingrata sub copilaresculu cuventu ca cine esti domniata, de ai atáta curagiu se ataci Statulu bulgaru (!!!), se 'mi dea voia mie, care amu strabatutu Bulgaria, a 'i spune ca armata romana nu a intempnatu de câtu ingratitudine, indata ce Bulgarii au miositu ca Turcii au sa fia batuti. Ba chiaru Rusii se plâneau necontentitu catre noi de ingratitudinea Bulgariloru, dându-le titluri, pe care bun'a cuviintia ne opresce se le repetamu. La Smirdanu, am vedutu singuru cumu 30 sau 40 bulgari si bulgare sarisera se bata pe unu dorobantiu romanu, care luase càti-va coceni pentru 'si face unu micu focu in siantiulu in care padiá. La Vidinu, dupa plecarea Turciloru, bulgarii incepura a vinde cu pretiuri revoltatore, a brusca pe blândii nostrii soldati si a fura saltelele*) si perinele de pe paturile oficeriloru, paturi pe cari cu o di inainte le oferisera cu fruntea la pamentu. Acestia re-intrându se vedeau de odata pe scandurile góle. Bulgarii vedindu blandetiea si disciplin'a naturala a Romanului, nu se mai temura de nimicu, si 'si desvelira inim'a! La Corabia, dupa retragerea armatei 10 soldati pontonieri trecédu Dunarea pentru a aduce unu pontonu dusu de apele reversate pàna la Ghighiu, au fostu incongiurati de sute de bulgari, cari 'i legara in strigate selbatice si 'i tramisera tocmai la Nicopole.

La Rusciucu unu comerciantu romanu 'i se luara 50 napoleoni ca sa scape din inchisórea judecatoriloru bulgari, la cari singuru reclamase contra altui bulgaru. Intrebandu ce felu de dreptate este aci, cultii judecatori ii respunsera ca, daca e Romanu se mérga in Romania, ca sa reclame si sa fia mai bine judecatu. Totu in Rusciucu, negutiatorii bulgari cerura generalulu rusu ca sa gonésca pe toti cei-l-alti negutiatori straini, intre cari erau mai cu séma romani. — Eu nu facu pe bulgari ingrati, dara espunu fapte, cari vorbescu singure; si acésta o facu din causa ca suntu constrinsu de aprinderea d-lui Ivanov, care voindu se dea lectie de stilu diariulu dvóstra, are singuru trebuintia de o lectie fórté aspra. Daca domniulu ve dice: „Noi bulgarii ve povatiunu a nu ve arata manier'a cea ciobanesca pàna intr'atátu...“ se 'mi fie permis mie a'i dice: „Ve povatiunescu, domnule Ivanov, a nu mai scrie nici-odata in limb'a romana, si mai alesu ca reprezentantu alu tuturulu bulgariloru.“

Nu trebuie se uite domnulu Ivanov, ca recunoscinti'a este o calitate de nascere si de crescere atátu la individu câtu si la natiune, si prin urmare nu trebuie sa fie atátu de pretentiosu asupra gratitudinei natiunei bulgare care, abstractie facendu de prima sorginte a recunoscintiei, mai are multu pàna la o adeverata cultura si civilizatie. Dlu Ivanov, de esemplu, care lipsescu póte de multu din patri'a sa, si care traiesce in Romani'a se cere neaperatu multu mai multa gratitudine câtu natiunei sale, care este inca in leganulu copilariei, de si domniulu in scrisórea sa nu vorbesce de câtu de

*) Madratie, p'ote.

Statulu bulgaru, uitandu ca este incinsu de cnutulu rusescu. Noi uramu bulgariloru libertate si prosperitate, in sa prin fortiele loru proprie de acumu nainte...

Primiti, ve rogu, domnule Redactoru, etc.

Oficeru, G. C.

Sciri diverse.

(Cantulu ginteii latine) tradusu in limbile franceza si italiana, publicatu in Rom'a, insocitu de 27 note parte mare philologice, demne de tota atentiunea...

(Dela Deva si Baru-mare) avemu sciri in-bucuratorie despre amblarea timpului si de starea semenaturiloru. Vomu mai reveni.

(Esamenale) la scol'a din Baru-mare se tienu in 2 Iuliu n. Directiunea invita cu tota onorea pe parinti si celalaltu publicu. Intr'aceea ilustrulu dn. presidente alu comitetului colonelu br. Davidu Ursu se afla in caletoria de visitatiune pe la mai multe din cele 21 scole granitariu.

(Dela Brasiovu) ni se scrie, ca de si acolo sunt trei casarme mari, totusi a cautatu se se puna si pe la locuitori cate 1 si 2 soldati in cortelu. Amblarea timpului e minunata, dara comerciulu suferu greu.

Asemenea vomu face si cu descriutiunea dela Turd'a a tragerei la sorti a obiectelor donate pentru soldatii raniti. Ce pecatu inse, ca aceea din 9 ne veni abia in 21 Iuniu.

Avem si dela bravii nostrii munteni una felicitatiune trimisa dlui V. Alesandri, dara venita incoace totu numai eri. Se va publica.

(Cateva omoruri teribili) se publica de nou din secuime si din unele parti ale Ungariei, despre socia care si inpusca barbatulu, fiu care inpusca pe tata-seu, frati carii omora pe frate, serbi carii omora pe romanu.

(Spargerii prin biserici inca sunt la ordinea dilei.) Numai catu talcharii sacrilegi o nemescu reu; ca la biserice saracutiu ca cele gr. cath. din Murasienu si Gurgiu-St. Imru aflara prea pucini banisiori in cuteia seu ladisiora.

(Se nu mancati carne fripta reu.) Medicii modernu au descoperitu cu ajutorulu microscopieii, ca de es. din 100 de porci 90 sunt cu asia numita mazare, care nu este altuceva, decatu cascior'a unor vermi forte periculosi, carii deca nu sunt nimiciti prin frigere seu febreru perfecta, se prefacu in stomachulu omului in asia numitulu verme latu (Platyelmia, Cisticercus), care cresce pana la lungime de 8 metrii, inca si mai lungu, spurcatu si periculosu.

Conversatiuni literarie.

I. I. Rousseau.*)

Binele pe care lu face cineva omeniloru, este trecatoru. Adevururile pe care le lasa cineva omenirei, sunt eterne.

Eramu cu alti colegi de nationalitate romana studenti la unu gimnasiu din Transilvani'a, unde frecuentamu regulatu si orele de religione, conformu legiloru si regulamentoloru.

Confesorele nostru era unu venerabile parinte, carele tocma pe la fine esia cu o intrebare ce i se parea din tote mai grava, adeca: deca amu cetitu cartile lui Rousseau, Voltaire, David Strauss, Ernest Renan, Darwin si Ludwig Buchner? Cei cari se aflau in feri-

* Acumu candu una parte mare a poporulu francezu serbedia aniversaria de 100 de ani computata dela mortea lui Voltaire, isi aduce totu-odata amente de contimpuranulu si rivalulu aceluia I. I. Rousseau, - este timpulu, ca se ne ocupamu si noi romanii de dincoace macaru de unulu din acei mari reformatori, ale caroru scrieri in Romani'a ca si in tota Europ'a sunt in manile totoruru barbatiloru seriosi si independenti in judecat'a loru sanetosu.

Morburi de pieptu si plumani

de ori-ce natura ce surdza siguru prin Allopulu de plante Schneeberg a l. Wilhelm pregatitu dupa prescrierea mediculu, si se capeta de la Franz Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen. Suculu acest'a s'a doveditu de bunu pentru dorerile de grumazu si pieptu, gripa, ragusiela, tusa si troгна.

Escellentu este suculu acest'a, ca preservatiua pe tempu negurosu si aspru. In urma gustulu forte placutu copiiloru este folositoriu, celui-ce suferu de plumani inse, o trebuintia; cantaretilor si oratoriloru contra voceii inchise seu ragusite, unu midilocu necesariu. Multime de atestate confirma cele de susu: Cea mai clara dovoda despre effectulu extraordinariu alu acestui sucu este, ca cons. de curte de d. prof. Cappelzer, rectorulu magn. la universitateea e. r. din Vien'a, ilu folosese cu celu mai bunu succesu in spitalu, precumu si la persone private.

Testimoniu.

Fiiulu meu de siese ani Franciscu a suferitu optu septemani in tusa magarésca in asia mesura, in catu me temeam ca nu cumu-va se se innece; intru acea a slabitu cu totulu si a fostu atatu de debilu, in catu abia stia pre petiore. Atunci mi-s'a recomandat allopulu de plante de Schneeberg, si multiamita acestui midilocu minunatu, indata dupa iutrebuintiarea primei sticle a mai incetat tusa, dupa a doua sticla cantu bene afora copilulu, a venitu la putere si de atunci e deplinu sanetosu.

Deci cu multiamita sincera estradau acestu testimoniu, pentru curarea rapede si miraculosu a copiiloru mei si dorescu ca acestu midilocu se devina cunoscutu si folositu in tote partile prein omenimea suferinda. Flatz, 6. Martiu 1855. Anton Just. Laurentiu Scheibenreif, primariu.

Onorate Domnule!

Te rogu a-mi mai tramite catu mai in graba inca 4 sticle dein renumitulu D-tale Allopulu de planta, dupa folosirea aloru 2 sticle afu ca dorerea de pieptu si gutu, pre cumu si respiratiunea scurta se micioroza pre di ce merge, pentru aca'me

cit'a positiune, a nu fi comisu acelu pecatu de morte, erau absolvati la momentu, de tote peccatele comise cu voia seu fara de voi'a loru. Deca inse avea cineva tristulu curagiu se si confesodie peccatulu, ca au cetitu vre-unulu din acele opuri, primea o buna portiune de invetiaturi piose, pre langa insarcinarea se faca cu cateva duzine mai multe metanii ca ceilalti colegi ai sei nevinovati, si se postésca cateva zile.

Este de observatu, ca bunulu nostru confesore, care nu era familiarisatu cu numele acelor eretici detestabili, ce aveau se suferu tote torturele infernului, le avea scrise de mana streina, pe unu petecu de chartia, de pe care ni le citea in ordine la fia-care.

Acesta era controlulu ce se purta asupra progreselor de studii, pe care le amu fi pututu face ca studentu de clasele superioare, si spiritulu in care se conducea educatiunea generatiuniloru tinere.

Deca amintimu despre acestu suveniru alu juneteii nostre, apoi o facemu pentru ca se ilustramu prin unu exemplu reale si caracteristicu, cata ingrijire parintésca se purta sub absolutismu, ca spiritele nostre crude se nu se abata din calea cea buna si unica salvatore.*)

Unu altu exemplu. La Vien'a avemu unu venerabilu profesore pentru istori'a universale. Densulu consideru istori'a ca o legenda seu poveste lunga si frumoasa, pe care o narra braviloru si ascultatoriloru sei discipulu semestru de semestru, in acelasiu tonu monotonu, in care istorisese o mama betrana nepoteiloru sei somnurosi povestea „despre cele trei fete frumoase de imperatu,“ pentru ca se adorma. Candu ajungea inse profesorele nostru, ce suferu forte greu de podagra, la istorisirea marei revolutiuni franceze dela 1789 si la enumerarea causerulu, alu caroru effectu au fostu aceea, atunci si uitu de podagra, vocea i se deschidea puternicu, ochii i se inflamau si schinteiau ca si ai unui june de 25 ani, si gesturile sale de alta-data stengace in supremulu gradu, deveneau elocente si espresive, pentru-ca avea se vorbésca despre unu obiectu, ce lu passiona si lu irita. Avea se vorbésca despre binele revolutiunii, despre enciclopedisti, cari prin spiritulu si principiile loru revolutionarie au schimbatu fisionomi'a Europei si au facutu se se clatine tronurile de frica poporaloru desteptate din somnulu narcoticu alu slaviei. Firesce ca sagetile nimicitoare ale betranului podagristu se indreptau cu predilectiune asupra lui Voltaire si asupra lui Rousseau, pe cari ni i descria ca pe nice monstri cu doue capete, cari nu era multimiti, deca nu consumau la finea fia-carui prandiu alu loru, ca desertu pe vre-unu domnitoriu, seu vre-unu ministru alu bisericeii cu palaria lata.

Sermanulu Jean Jaques! Eata lu persecutatu si condamnatu fara pietate, inca si in dilele nostre, de pe catrede si de pe amvone, de si elu dupa circa 1700 de ani, a fostu unulu din cei mai mari binefacetori ai omeniei intregi prin adevururile eterne, ce le-au descoperitu si le-au testatu ei.

Dara lucru admirabilu! cu catu au fostu si mai sunt inca si acuma persecutate scrierile lui Rousseau, cu atatu ele se respandescu mai tare si sunt cetite cu mai multu interesu si seriozitate. Si ore pentru ce?

Pentru-ca adevverulu dispune de o fortia elementara, vulcanica. Precumu elementele eruptive si expansive, ce dormitedia in sinulu unui vulcanu, strabatu prin porii lui, si spargu unu crateru si erupu intre cutremuru de pamentu, trasnete si fulgere, pentru-ca apoi se se prefacu in gazuri, censusie si lava, asia si adevverulu, de si pe incetulu transpira prin porii paretiloru de stanci ai neadeverulu, ai superstitiuniloru, ai prejudetiloru si falsificariloru ce lu tienu inchisu ermetice, ca intr'o camera obscura, si sparge si elu unu crateru si se revarsa asemenea unei lumini binefacetore asupra lumei intregi. Lav'a stinsa se prefacu in hum'a cea mai fertile, era adevverulu invingetoru sparge si resipescu

* De altumentrea, calugarii apuseni in combaterea lui Voltaire, Rousseau si a scolii enciclopedistiloru francezi preste totu avea inaintea ochiloru mai multu numai partea strinsu dogmatica christiana din scrierile loru. Apoi calugarii nu alegea nimiciu intre deisti si atheisti, ii batea pe unii si pe altii cu aceleasi arme. Aci in Ardealu inse le era mai greu, din cauza ca in acasta tiara exista una secta religioasa a Deistiloru, numiti si sociniani dela fundatorulu loru Sociniu si Unitariani seu Ariani. Fiindu acea secta recunoscuta prin legi (religio recepta), latita in Secuime, dara cu residenti'a in Clusiu, avendu multi omeni invetiati din sinulu seu, acestia se lu la lupta inversiunata cu calugarii, carii necunoscundu limb'a franceza, a carei invetiare era aprupe oprita in tiara nostra, nu prea scia ce combatu; ii audiau numai strigandu in catechisatiunile loru: Impius ille Volta-i-rus et Maledictus ille Ro-usse-a-us!

norii obscuritatii, apoi dupa ce nu mai afa resistentia, se inblandiesce si conduce pe omulu singuraticu, catu si pe popora intregi prin labirintulu minciunei alu intrigelor si alu perfidiei ce i intuneca mintea si vederile sale. Pentru-ca inse adevverulu se pota invinge, trebe se se lupte di si nopte fara repausu, pre candu minciun'a triumfedia usioru. Lupta si erasi lupta! Acasta este sorcea adevverulu ori unde s'aru afla si ori-care i aru fi terenulu. Pentru-ca florea lui gingasia se nu se vestejesca, mai inainte de a fi inceputu a se lega fructulu ei, este de lipsa ca buruienele ce i detragu lumin'a, caldur'a si o innabusiescu, se fia plivite.

Unulu din cei mai bravi, mai geniali si mai puternici plivitori au fostu I. I. Rousseau. Scrierile sale, care sunt totu atatea capu-d'opere, au fostu si sunt periculose si inveniatore numai pentru despotismu, era nici decumu pentru popora, carora elu le-au aprinsu o tortia luminatore, la radiile careia ele se pota petrunde cu privirile loru in profunditati abisulu de umilire, in care au jacutu secolu intregi ca sclavi, desbracati de demnitatea omenésca, pre candu ele de dreptu trebuiau se fia domne suverane.

Din tote scrierile lui Rousseau, nici-una nu au avutu influentia mai benefacetoria, mai intensiva si mai reformatoria asupra societatiei omenesce, ca „Contractulu sociale,“ pe care ne-amu propusu a lu presenta publiculu pentru prim'a ora in traducere romanésca, facuta dupa originalulu francezu.

Voltaire a disu despre capu-d'oper'a lui Montesquieu „Spiritul legiloru,“ ca: „Genulu omenescu si pierduse titlurile sale. Montesquieu le-au reafatu si i le au redatu.“ Despre „Contractulu sociale,“ se pote dice, ca Rousseau a paragrafatu si proclamatu drepturile omenesce. Acasta scriere alui Rousseau a fostu publicata pentru prim'a ora la 1762.

Pre candu ea se ardea in Franci'a pe piati'a publica, era autorulu ei suferu persecutiunile cele mai neomenose si despotice, principiile si adevverurile ce le proclamase prin ea, trecu oceanulu atlanticu, si la anulu 1776 congresulu statelor unite ale Nordamericeii, proclamu pentru prim'a ora drepturile omenesce ca baza fundamentale a libertatiloru si constitutiunei americane. O proba acasta mai multu, ca dupa dis'a scripturei: niminea nu este profetu in patri'a sa.

Inse junele si entusiasmatulu generalu-majoru Lafayette, care ca francezu se luptase impreuna cu marele Washington la 1777 pentru independenti'a si libertatea Americaniloru, se reintorse in Franci'a sa iubita, pentru-ca apoi in eternu memorabil'a nopte de 4 Augustu 1789 se proclame intre aplausele frenetice ale natiunei franceze, pentru prim'a ora drepturile omenesce in Europ'a, ale carei popora dormeau inca in sclavia seculara. Asia drepturile omenesce, proclamate prin „Contractulu sociale“ alu lui Rousseau, dupa o lunga si glorioasa caletoria se intorsera erasi in tier'a de unde au plecatu.

(Va urma).

Preturiere cerealieloru si altoru obiecte de traiu au fostu la 21 Iuniu in Sibiu:

Table with 3 columns: Item, Quantity, Price. Includes items like Grain, Flour, Oil, etc.

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).

Table with 2 columns: Description, Value. Lists various financial instruments and their values.

adresezu astadata de a dreptulu la D-Ta, in sperarea de a capata dein celu mai prosperu. Acludu 5 fl. m. c.

Cu tota stim'a se subséma Heinrich Bock, chirurgu. Münchret langa Ostrang, 23. Febr. 1859.

Testimoniu medicale.

Allopulu de plante Schneeberg este unu medicamentu forte usiuratoriu pentru doreri de pieptu, asthma, hectica, tusa, cataru, si este de recomandat in casuri de astfelu de bole.

Hohenmauth, 25. Ian. 1858. Dr. Feschl.

D-lui L. Cantily, apotecar in Graz.

Onor. Die! Folosindu in desiertu diferite midiloce pentru dorerea de pieptu, de carea suferiam greu de 2 ani, am cercatu si cu o butelia de allopulu de plante Schneeberg anuciatu de d-ta, care se pote recomanda pe siguru la toti hecticii; pentru-ca, dupa intrebuintiarea celui d'antaiu exemplariu amu sentitu usiorare, si dupa-ce am mai cercatu cu 2 sticle din acasta medicina minunata, sanetatea mi se restaura de deplinu. Multiamindu-si Dlu meu, din tota anim'a, remanu alu D-tale servitoriu cu totu obligatu Graz, 3. Febr. 1857. W. J. Pock.

Domnulu meu! (21) 9

Dupa ce prin intrebuintiarea allopulu d-tale amu scapatu cu totulu de tusea mea si de ragusiela impreunata cu aceea, de care suferisem septemani si totu odata in urmarea binefacetoreloru rezultate ale acestui aloppu minunatu de plante mi-am recastigatu si vocea de mai nainte, me sentiu forte obligatu a Ti multiamiu din tota anim'a pentru acasta inventiune salutaru, cum si a recomanda acasta medicina probata, dupa a mea convictiune, la toti cati suferu de pieptu si mai ver-tosu cantaretiloru. Cu perfecta stima Peisching, 25 Iuniu 1857. Joanu Bauer, docente.

Informatiunea despre folosire se alatura la fia-care sticla. Pretulu unei sticle 1 fl. 25 cr. v. a. Pachetarea se computa cu 20 cr.

Depositulu principale la Franciscu Wilhelm apotecariu in Neunkirchen.

- List of agents and locations: Sabiu: Friedrich Thalmayer, comerciantu. Aradu: F. Tones & Comp. Blasiu: Carol Schieszl, apotecariu. Alba-Julia, Juliu Fröhlich, apotecariu. Clusiu: Ed. Valentin, apotecariu. Brasiovu: Ferd. Jekelius, apotecariu. Sighisior'a: J. B. Teutsch, comerciantu.